

Geliş Tarihi (Received):19.02.2024

Kabul Tarihi (Accepted): 25.07.2024

Araştırma Makalesi / Original Research

Yoğun Bakım Ünitelerinde Çalışan Hemşirelerin İşe Bağlı Gerginliklerinin ve Yaşam Kalitesinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi

Examination of Work-Related Tensions and of Quality of Life of Nurse Working in Intensive Care Units in Terms of Some Variables

Suheyla YURT¹

Nurgül KARAKURT²

¹Öğretim Görevlisi, Siirt Üniversitesi, Tıbbi Hizmetler ve Teknikler, Siirt, TÜRKİYE

²Doktora Öğretim Üyesi, Erzurum Teknik Üniversitesi, Hemşirelik, Erzurum, TÜRKİYE

Yazışmadan sorumlu yazar: Suheyla YURT; suheylac34@gmail.com

Alıntı (Cite): Yurt S, Karakurt N. Yoğun Bakım Ünitelerinde Çalışan Hemşirelerin İşe Bağlı Gerginliklerinin ve Yaşam Kalitesinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. YBH dergisi. 2024;5(2):92-106

*Bu çalışma Atatürk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü'nde yüksekisans tez çalışması olarak sunulmuştur.

Özet:

Amaç: Araştırma, yoğun bakım ünitelerinde çalışan hemşirelerin işe bağlı gerginliklerini ve yaşam kalitelerini bazı değişkenler açısından incelemek amacıyla yapılmıştır.

Yöntem: Araştırmanın evrenini bir kamu üniversitesi hastanesinde çalışan 128 yoğun bakım hemşiresi oluşturmuştur. Veriler, Sosyodemografik Veri Formu, İşe Bağlı Gerginlik Ölçeği ve Yaşam Kalitesi Ölçeği ile toplanarak analizinde SPSS 22 programı kullanılmıştır.

Bulgular: Araştırmada yoğun bakım hemşirelerinin işe bağlı gerginlik ölçeği puan ortalaması 41.64 ± 5.87 , Yaşam Kalitesi Ölçeği puan ortalaması ise 74.43 ± 18.08 bulunmuştur. Ayrıca hemşirelerin işe bağlı gerginlik ölçeği toplam puanı ile yaşam kalitesi ölçeği toplam puanı arasında anlamlı ilişki olduğu bulunmuştur ($p < 0.01$).

Sonuç: Çalışma, yoğun bakım ünitelerinde çalışan hemşirelerin orta düzeyde işe bağlı gerginlik yaşadıklarını ve yaşam kalitesinin orta düzeyde olduğunu, hemşirelerin işe bağlı gerginlikleri ile yaşam kaliteleri arasında anlamlı ilişki olduğunu vurgulamaktadır. Bu kapsamda, çalışma ile iş stresinin yaşam kalitesi üzerindeki etkisinin önemi vurgulanarak, hemşirelerin iş koşullarının iyileştirilmesine yönelik çalışmaların yapılması önerilmektedir.

Anahtar kelimeler: Hemşirelik; işe bağlı gerginlik; yaşam kalitesi.

Abstract:

Aim: The study was conducted to examine the stress and quality of life of nurses working in intensive care units in terms of some variables.

Method: The population of the study consisted of 128 intensive care nurses working in a public university hospital. Sociodemographic Data Form, Work-Related Strain and Quality of Life Scale were used to collect data, and SPSS 22 program was used for analysis.

Results: The study revealed that the average score for job-related stress among intensive care nurses was 41.64 ± 5.87 , while the average score for quality of life was 74.43 ± 18.08 . Furthermore, a significant relationship was found between the total scores of job-related stress and quality of life ($p < 0.01$).

Conclusion: The study highlights that intensive care nurses experience moderate levels of job-related stress and have a moderate quality of life. It also emphasizes a significant relationship between job-related stress and quality of life. These findings underscore the impact of job stress on quality of life and suggest the need for increased efforts to improve work conditions for nurses.

Key words: Nursing; work-related tension; life quality.

Giriş

Hemşirelik, geçmişten günümüze sosyal, kültürel, ve teknolojik değişimler ile kendini sürekli yenilemeyi başarabilen ayrıca birey, aile ve toplumun sağlık ve esenliğini optimal düzeyde tutmayı ilke edinen uygulamalı bir sağlık disiplini⁽¹⁾ “Uluslararası Hemşire ve Ebe Yılı” olarak belirlenen 2020 yılı; hemşirelerin araştırma, eğitim, yönetim ve uygulama alanlarında evrensel kaliteye ulaşmalarına katkı sağlamayı amaçlayan Dünya Sağlık Örgütü’ne göre hemşirelik; ‘Birey, aile ve toplumun fiziksel aynı zamanda sosyal kaynaklarının korunması, geliştirilmesi, hastalık durumunda bireyin bakımı, sağlığın geliştirilmesi için, mesleki araştırmalar yapıp, mesleğin ilerlemesi adına araştırmalar yapan; bilimsel beceri ve sanata dayalı bir meslek’ olarak tanımlanmıştır.⁽²⁾ Bu bağlamda hemşirelik sağlık alanında vazgeçilmez bir meslek grubudur. Hemşirelik hizmetlerinin yoğun olarak sunulduğu; hemşireliğin önemli bir alanı olan yoğun bakım hemşireliğinin tanımına bakacak olursak; Yoğun bakım ünitelerinde, yaşam fonksiyonlarını etkileyen sorunları olan hastaların tanı almasını sağlamak, takibini yapmak, yoğun bakım ve tedavi işlemlerini yerine getirmek, hastanın yanı sıra yakınlarıyla da terapötik bir iletişim kurmak, iyileştirici, koruyucu ve rehabilite edici uygulamaları yapmaktan sorumlu kişilerdir.⁽³⁾ Bu kapsamda; yoğun bakım organların işlevlerini kısmen ya da tamamen kaybetmesi sonucu sistemlerin bu işlevlerinin yerini geçici olarak doldurması ve hastalığı oluşturan temel sebeplerin tedavisinde kullanılan multidisipliner bakım ve tedavi şeklidir.⁽⁴⁾

Yoğun bakım üniteleri ise, mortalite ve morbidite oranlarının diğer servislere oranla daha yüksek olduğu, özel tedavi yöntemlerinin uygulandığı karmaşık ve teknolojik biyomedikal cihazların en üst düzeyde kullanıldığı,⁽⁵⁾ aralıksız olarak yaşamsal göstergelerin izlendiği temel ve ileri yaşam desteğinin her an uygulanabildiği hızlı ve yoğun çalışmayı gerektiren alanlardır.⁽⁵⁾ Yoğun bakım üniteleri yoğun çalışma şartları ve kritik izlem alanları olarak işlev görmesi sebebiyle hemşirelerin işe bağlı gerginliklerini arttırmaktadır.⁽⁶⁾

Bireyin işe bağlı stres oluşturan etkenlere (stresörlere) karşı verdiği psikolojik tepkiler işe bağlı gerginlik olarak tanımlanmaktadır.⁽⁶⁾ Yoğun bakım ünitesinde çalışan hemşirelerdeki stres/gerginlik etkenlerinin incelendiği; gerginliğe sebep olan faktörler arasında, yoğun bakım ortamındaki hastalara bakım verme, ortamdaki birden fazla hızlı müdahale edilmesi gereken araç-gereçle çalışma,⁽⁷⁾ idarecilerle anlaşmazlıklar,⁽⁸⁾ ölüm kavramıyla sıkça yüzleşme, diğer ünitelerden ayrılmış alanlarda bulunmak olduğu belirtilmiştir.⁽⁹⁾ Bu bağlamda sayılan faktörler hemşirelerin yaşam kalitelerini etkilemektedir. Araştırmanın önemli diğer kavramı olan yaşam kalitesi, yaşamdan duyulan memnuniyet duygusu ve kişilerin kültürel değerleri içerisinde

kendisini ve yerini tanımlama biçimidir.⁽¹⁰⁾ Yaşam kalitesi kavramı, kişilerin fiziksel ve psikolojik durumlarını, aileyle ve çevreyle ilişkilerini ve değerlerini kapsamaktadır.⁽¹¹⁾ Stres altında çalışmak yaşam kalitesini olumsuz etkilemektedir.⁽¹²⁾ Bu bağlamda yaşam kalitesi iş ortamında; çalışanların algıları, kariyer geliştirme fırsatları, çalıştıkları ortam, mesleki tatmin, ekip ile işbirliği içinde çalışması, meslek içi ve meslekler arası güçlü iletişim, personel ve kaynakların yeterliliği, teknoloji ve malzemenin etkin kullanımı, sürekli eğitim, statü, rollerin belirsizliği, çalışanların kararlara katılımı ve kuruma bağlılığı etkilemektedir.⁽¹³⁾ Hemşirelerin yaşam kalitelerinin incelendiği çalışmalarda, hemşirelerin yaşam kalitesini etkileyen faktörlerin çalışma saatlerinin fazla olması,⁽¹²⁾ hemşire sayısının yetersizliği⁽¹⁴⁾ ve çalışma saatlerinin uygunsuzluğu olarak sıralanmıştır.⁽¹⁵⁾ Hemşirelerin işe bağlı gerginlikleri ve yaşam kalitesinin incelendiği çalışmamızda, işe bağlı gerginlik hemşirelerin çalışma saatleri, çalışma koşulları, çalışma ortamı, yöneticilerle çatışma durumları gibi faktörlerden etkilenmesi muhtemeldir. Ayrıca işe bağlı gerginliğin artması bireylerin yaşam kalitesini olumsuz yönde etkilemektedir. Araştırmanın amacı yoğun çalışma şartlarına maruz kalan yoğun bakım hemşirelerinin işe bağlı gerginliklerini ve yaşam kalitelerini belirlemek ve aralarındaki ilişkiyi tespit etmektir.

Gereç ve Yöntem

Araştırmanın Tipi

Tanımlayıcı ve ilişki arayıcı bir araştırmadır.

Araştırmanın Yeri ve Zamanı

Bu çalışma; Türkiye'nin Doğusunda yer alan bir kamu üniversite hastanesi yoğun bakım ünitelerinde çalışan hemşirelerle Haziran 2020-Ağustos 2020 tarihleri arasında yapılmıştır.

Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırma evrenini Doğu Anadolu Bölgesinde yer alan bir kamu üniversite hastanesinin yoğun bakım ünitelerinde çalışan hemşireler N:138 oluşturmaktadır. Araştırmada örneklem seçim yöntemine gidilmeden, araştırmaya gönüllü olarak katılmayı kabul eden, 128 hemşire araştırmanın örneklemine oluşturmuştur. Araştırmaya katılmayı kabul etmeyen ve izinli olan 10 hemşire çalışmaya dâhil edilmemiştir.

Araştırmaya dâhil edilme kriterleri

- Araştırmaya gönüllü olarak katılmayı kabul etmek
- Araştırmanın yapıldığı tarihler arasında aktif olarak çalışıyor olmak
- Yoğun bakım hemşiresi olarak en az 6 aydır çalışmış olmak

Araştırmadan dışlanma kriterleri

- Yoğun bakımda çalışmaya yeni başlamış olmak (6 aydan önce)
- Doğum izni veya askerlik izninde olmak
- Kurum dışı görevlendirme yapılmış olmak

Veri Toplama Araçları

Veri toplama araçları hemşirelerin kişisel bilgilerinin sorgulandığı ve araştırmacı tarafından literatür taranarak hazırlanan “Kişisel Bilgi Formu”, “İşe Bağlı Gerginlik Ölçeği” ve “Çalışanlar İçin Yaşam Kalitesi Ölçeği” uygulanmıştır.

Kişisel Bilgi Formu

Araştırmada hemşirelere 9 soruluk Kişisel Bilgi Formu, etik kurallar dikkate alınarak ve mahremiyetin korunması koşuluyla kişisel bilgilerini içeren sorular yöneltilmemiştir.

İşe Bağlı Gerginlik Ölçeği

Bu ölçek sağlık alanında çalışanlar için işe bağlı gerginlik ve stres düzeylerini belirlemek amacıyla geliştirilen 18 maddeyi kapsayan 4'lü likert tipi bir öz bildirim ölçeğidir. Ölçekten alınabilecek puan aralığı 18-72'dir. Ölçekteki 2, 3, 8, 9, 11 ve 15.maddeler tersine puanlanmaktadır. Ölçeğin kesme değeri bulunmamaktadır. Revicki ve ark.⁽⁶⁾ 1991 yılında bu ölçeği geliştirmiştir. “İşe Bağlı Gerginlik Ölçeği” nin Türkçe'ye uyarlanması ile geçerlilik-güvenilirlik çalışmasını Aslan ve ark.⁽⁶⁾ 1998 yılında yapmıştır. Cronbach Alpha katsayısını 0,667 olarak belirlenmiştir. Bu araştırmada Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı İBGÖ için 0.546 olarak bulunmuştur.

Çalışanlar İçin Yaşam Kalitesi Ölçeği

Çalışanlar İçin Yaşam Kalitesi Ölçeği 2005 yılında Stamm tarafından geliştirilen bir ölçektir.⁽¹⁴⁾ Yeşil ve arkadaşları tarafından 2010 yılında geçerlik ve güvenirlik çalışmaları yapılarak, ölçek ülkemize kazandırılmıştır.⁽¹⁴⁾ Ölçeğin üç alt boyutu ve otuz maddesi bulunmaktadır. Ölçekteki 3, 6, 12, 16, 18, 20, 22, 24, 27, 30. maddeler mesleki tatmini, 1, 4, 8, 10, 15, 17, 19, 21, 26, 29. maddeler tükenmişliği, 2, 5, 7, 9, 11, 13, 14, 23, 25, 28. maddeler merhamet yorgunluğunu ölçen maddelerdir.⁽¹⁴⁾ Ölçekteki 1, 4, 15, 17 ve 29. maddeler ters çevrilerek hesaplanması gereken maddelerdir.⁽¹⁴⁾ Alt boyut puan aralığı 0-50 puandır ve alt boyutların kesme puan değerleri bulunmamaktadır.⁽¹⁴⁾ Yeşil ve ark. çalışmasında mesleki tatmin, tükenmişlik, merhamet yorgunluğu Cronbach Alpha değerleri 0.819; 0.622 ve 0.835 bulmuştur.⁽¹⁴⁾ Bu araştırmada Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı 0.815 olarak bulunmuştur. Çalışmamızda sırasıyla mesleki tatmin 0.735; tükenmişlik 0.789; merhamet yorgunluğu 0.787 olarak bulunmuştur.

Verilerin Toplanması

Verilerin toplanmasından önce, hemşirelere araştırmanın konusu, amacı ve veri toplama araçlarının içeriği ile ilgili bilgi verilmiştir. Mesai saatleri dışında sağlık çalışanlarına veri formları verilirken pandemi sürecindeki tüm tedbirler alınarak (maske-eldiven takma, verilerin doldurulması için herkese ayrı kalem kullanılması, anketler doldurulurken eldiven kullanımı vb.) kurumdan gerekli izinler alındıktan sonra araştırmacı tarafından yüz yüze anket yöntemi ile birebir doldurulmuştur.

Verilerin Analizi ve Değerlendirilmesi

Araştırmadan elde edilen verilerin istatistiksel analizinde IBM SPSS® Statistics for Windows version 22.0 kullanılmıştır.

Araştırmanın Etik Boyutu

Araştırmanın yapılabilmesi için Doğu Anadolu Bölgesinde yer alan bir kamu üniversite hastanesinden ve hemşirelerden yazılı izinler alınmıştır. Araştırmanın yapılması için ilgili hastaneden uygulama izni (20369917-500.07.03-E.2000167087,03.07.2020) ve Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Etik Kurulu'ndan (2020-4/3, 05.06.2020) etik onay alınmıştır.

Bulgular

Tablo 1. Hemşirelerin tanıtıcı ve mesleki özellikleri ile ilgili bulgular

	n	%
Cinsiyet		
Kadın	98	76.6
Erkek	30	23.4
Medeni durum		
Evli	39	30.5
Bekar	89	69.5
Eşin iş durumu		
Çalışıyor	35	89.7
Çalışmıyor	3	7.7
Diğer	1	2.6
Çocuk durumu		
Var	19	48.7
Yok	20	51.3
Kiminle yaşıyor		
Eşle birlikte	28	21.9
Eş çocuk ve aile büyükleriyle	6	4.7
Yalnız	45	35.2
Diğer	3	2.3
Anne veya babayla	19	14.8
Arkadaşla	27	21.1
Eğitim durumu		
Lise	30	23.4
Lisans	94	73.4
Lisansüstü/doktora	4	3.1
Çalıştığı yoğun bakım servisi		
Dahiliye	10	7.8
Beyin cerrahi	14	10.9
Genel cerrahi	11	8.6
Yenidoğan	31	24.2
Çocuk	12	9.4

Tablo 1.'in devamı.....

Kardiyoloji	15	11.7
Covid	10	7.8
Kalp damar cerrahisi	10	7.8
Anestezi ve reanimasyon	15	11.7
Hemşirelerin yoğunbakımda isteği ile çalışma durumu		
Kendi isteği ile çalışan hemşire sayısı	71	55.5
Kendi isteği dışında çalışan hemşire sayısı	57	44.5
Serviste işbirliği durumu		
Evet her konuda iş birliği var	63	49.2
Sadece çalışma alanında iş birliği var	48	37.5
Hayır iş birliği yok	17	13.3
Vardiyalı	111	87.4
Diğer	2	1.6

Kısaltmalar: $\bar{X}$: Aritmetik ortalama, S.s: Standart sapma

Hemşirelerin tanıtıcı ve mesleki özellikleri ile ilgili bilgiler Tablo 1'de verilmiştir. Araştırmaya alınan hemşirelerin %76.6'sı kadın, % 30.5'i evli, 89.7'sinin eşi çalışıyor, % 48.7'sinin çocuğu var, % 35.2'si yalnız yaşıyor, % 73.4'ü lisans mezunu, % 24.2'si yenidoğan yoğun bakım servisinde (YYB) çalışmaktadır. Yoğun bakımdaki hemşirelerin % 55.5'i yoğun bakımda kendi isteği ile çalıştıklarını ve % 49.2'si çalıştıkları serviste her konuda işbirliği olduğunu belirtmişlerdir.

Tablo 2. Hemşirelerin İşe Bağlı Gerginlik Ölçeği toplam ve Yaşam Kalitesi Ölçeği puanlarına ilişkin aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri

	n	Minimum	Maximum	Aritmetik ortalama	S.s.
İşe Bağlı Gerginlik Ölçeği Toplam	128	27	61	41.64	5.870
Yaşam Kalitesi Ölçeği Toplam	128	21	133	74.43	18.084
Mesleki tatmin boyutu	128	5	49	30.82	8.936
Tükenmişlik boyutu	128	9	35	21.13	4.637
Merhamet yorgunluğu boyutu	128	0	50	22.48	8.712

Tablo 2 incelendiğinde İşe Bağlı Gerginlik Ölçeği toplam puan ortalaması 41.64 ± 5.87 , ve Yaşam Kalitesi Ölçeği toplam puan ortalaması ise 74.43 ± 18.08) olduğu belirlenmiştir. Yaşam kalitesi ölçeği alt boyutlarından olan; mesleki tatmin boyutu puan ortalamasının 30.82 ± 8.94 , tükenmişlik alt boyutu puan ortalamasının 21.13 ± 4.64 , merhamet yorgunluğu alt boyut puan ortalamasının ise 22.48 ± 8.71 olduğu saptanmıştır.

Tablo 3. İşe Bağlı Gerginlik Ölçeği toplam puanları ile Yaşam Kalitesi Ölçeği puanları arasındaki ilişkiyle ilgili korelasyon değerleri

	Mesleki tatmin boyutu	Tükenmişlik boyutu	Merhamet yorgunluğu boyutu	Yaşam kalitesi ölçeği toplam	
İşe Bağlı Gerginlik Ölçeği	r	.268**	.371**	.403**	.422**
	p	.002	.000	.000	.000

(**) $p < 0.001$

Tablo 3 incelendiğinde, İşe Bağlı Gerginlik Ölçeği toplam puanı ile Yaşam Kalitesi Ölçeği toplam puanı arasında anlamlı ilişki bulunmuştur ($p<0,01$). Ayrıca İşe Bağlı Gerginlik Ölçeği toplam puanı ile Yaşam Kalitesi Ölçeği alt boyutlarından mesleki tatmin boyutu, tükenmişlik boyutu, merhamet yorgunluğu boyutu toplam puan ortalamaları arasında da anlamlı ilişki bulunmuştur ($p<0,05$).

Tablo 4. Hemşirelerinin tanıtıcı özelliklerine göre Yaşam Kalitesi Ölçeği ve İşe Bağlı Gerginlik Ölçeği puanları açısından farklar

		İşe Bağlı Gerginlik	Mesleki tatmin boyutu	Tükenmişlik boyutu	Merhamet yorgunluğu boyutu	Yaşam Kalitesi Ölçeği Toplam
		X±S.s	X±S.s	X±S.s	X±S.s	X±S.s
Cinsiyet	Kadın	41.41±5.529	30.21±8.549	21.14±4.699	21.80±8.766	73.15±17.709
	Erkek	42.40±6.916	32.80±9.998	21.10±4.506	24.70±8.289	78.60±18.966
	Test	t=-.809 P=.420	t=-1.392 P=.166	t=.044 P=.965	t=-1.607 P=.110	t=-1.450 P=.150
Medeni durumu	Evli	42.00±5.858	30.00±10.265	21.49±4.370	21.64±9.252	73.13±20.281
	Bekar	41.48±5.901	31.18±8.325	20.98±4.765	22.84±8.493	75.00±17.125
	Test	t=.457 P=.648	t=-.686 P=.494	t=.571 P=.569	t=-.717 P=.475	t=-.537 P=.592
Eşin iş durumu	Çalışıyor	42.57±5.532	30.34±10.535	21.46±4.395	22.11±9.349	73.91±20.535
	Çalışmıyor	35.00±7.211	26.67±9.713	19.67±2.887	16.33±9.713	62.67±21.548
	Test	U=17.000 P=.054	U=40.500 P=.515	U=41.000 P=.532	U=34.500 P=.329	U=36.000 P=.371
Çocuk durumu	Var	41.68±6.360	29.63±12.144	21.37±4.833	21.11±11.604	72.11±25.710
	Yok	42.30±5.488	30.35±8.412	21.60±4.005	22.15±6.564	74.10±13.943
	Test	U=188.000 P=.955	U=180.000 P=.778	U=184.500 P=.877	U=172.000 P=.613	U=165.000 P=.482
Kimle yaşıyor	Eşimle birlikte	41.57±5.587	30.29±10.794	21.71±4.413	22.00±9.467	74.00±21.394
	Eşim çocuğum ve aile büyüklerimle	39.67±5.007	24.17±8.305	18.83±4.535	15.17±7.600	58.17±11.303
	Yalnız yaşıyorum	41.89±6.716	31.22±7.562	20.42±4.989	22.64±7.456	74.29±15.408
	Diğer	48.67±10.408	39.67±6.110	20.33±4.619	29.00±5.568	89.00±15.716
	Annemle-babamla	40.95±4.813	30.05±6.687	20.74±3.314	22.00±8.062	72.79±14.401
	Arkadaşım ile	41.44±4.822	31.74±10.200	22.59±4.963	23.93±10.258	78.26±20.741
Test	KW=2.775 p=.735	KW=6.599 p=.252	KW=3.848 p=.572	KW=6.415 p=.268	KW=8.662 p=.123	
Eğitim durumu	Lise	41.90±4.536	31.60±10.324	22.43±4.876	24.70±11.083	78.73±22.070
	Lisans	41.53±6.244	30.49±8.678	20.82±4.565	21.81±7.885	73.12±16.873
	Lisansüstü/doktora	42.25±7.042	32.75±9.957	18.75±2.630	21.50±5.802	73.00±8.246
	Test	KW=.455 p=.797	KW=.710 p=.701	KW=3.387 p=.184	KW=2.084 p=.353	KW=1.354 p=.508
Çalıştığı yoğun bakım servisi	1-Dahiliye	39.90±3.178	32.70±6.201	19.20±3.425	23.60±3.239	75.50±7.322
	2-Beyin cerrahi	41.50±5.317	31.79±10.871	20.86±3.592	22.50±10.988	75.14±20.987
	3-Genel cerrahi	40.64±4.632	33.00±9.716	22.18±4.468	24.45±11.021	79.64±22.958
	4-Yenidoğan	41.97±6.052	27.06±7.456	21.29±4.421	19.68±8.158	68.03±15.136
	5-Çocuk	42.58±4.660	28.08±7.115	22.00±4.200	22.58±6.431	72.67±14.202
	6-Kardiyoloji	43.07±5.338	34.67±8.805	20.33±4.701	23.67±6.422	78.67±13.772
	7-Covid	44.30±9.031	33.20±6.812	23.70±5.143	26.50±6.587	83.40±13.015
	8-Kalp damar cerrahisi	44.00±6.683	37.20±8.715	22.80±6.033	28.50±9.698	88.50±20.310
	9-Anestezi ve reanimasyon	37.47±5.041	27.33±10.026	18.87±5.083	18.07±9.852	64.27±22.108
	Test	KW=16.218 p=.039	KW=18.009 p=.021	KW=9.714 p=.286	KW=16.409 p=.037	KW=19.661 p=.012
FARK	4-5-6-7-8>9	3-5>4 6>5-8 7>4-5-8-9	-	7-8>4-9	3-6-7-8>9 7-8>4 8>5	

Tablo 4.'ün devamı...

Serviste iş birliği durumu	1-Evet her konuda iş birliği var	40.25±5.831	32.00±8.627	21.16±5.010	23.86±9.318	77.02±19.126
	2-Sadece çalışma alanımızla iş birliği var	42.13±5.266	30.25±8.089	20.63±3.857	20.56±7.299	71.44±14.538
	3-Hayır iş birliği yok	45.41±6.073	28.06±11.776	22.47±5.198	22.76±9.536	73.29±22.424
	Test	KW=8.401	KW=3.289	KW=1.854	KW=3.642	KW=3.951
		p=.015	p=.193	p=.396	p=.162	p=.39
	FARK	3>1-2	-	-	-	-
Yoğunbakımda çalışmayı isteme	Evet	41.41±5.400	32.23±8.892	20.49±4.693	22.83±9.051	75.55±18.478
	Hayır	41.93±6.444	29.07±8.754	21.93±4.480	22.04±8.330	73.04±17.642
	Test	t=-.498	t=2.009	t=-1.757	t=.512	t=.781
		p=.619	p=.047	p=.081	p=.609	p=.437

*Testler: t :T testi, U: Mann Whitney U Testi, KW : Kuruskal- Walliez testi.

Tablo 4'te hemşirelerin çalıştığı yoğun bakım servisine göre, “İşe Bağlı Gerginlik”, “Mesleki tatmin boyutu”, “Merhamet yorgunluğu boyutu” ve “Yaşam Kalitesi Ölçeği toplam” puanlarının $p<0.05$ önem düzeyinde anlamlı bulunmuştur. Bu bulgular, hemşirelerin çalıştığı yoğun bakım servisine göre, “İşe Bağlı Gerginlik”, “Mesleki tatmin boyutu”, “Merhamet yorgunluğu boyutu” ve “Yaşam Kalitesi Ölçeği Toplam” puanları açısından aralarında fark olduğunu göstermektedir ($p<0.05$). Yenidoğan Yoğun Bakım, Kardiyoloji Yoğun Bakım (KYC), Covid Yoğun Bakım (CYB), Kalp Damar Cerrahisi Yoğun Bakım (KDCYB) servislerinde çalışan hemşirelerin “İşe Bağlı Gerginlik toplam” puanları daha yüksek, Genel Cerrahi, Kardiyoloji, Kalp Damar Cerrahisi Yoğun Bakım servisinde çalışan hemşirelerin “Mesleki tatmin boyutu” puanları daha yüksek, Covid, Kalp Damar Cerrahisi Yoğun Bakım servislerinde çalışan hemşirelerin “Merhamet yorgunluğu boyutu” puanları daha yüksek, Genel Cerrahi, Kardiyoloji, Covid Yoğun Bakım servisinde çalışan hemşirelerin “Yaşam Kalitesi Ölçeği toplam” puanlarının daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Tartışma

Bu bölümde, yoğun bakım ünitelerinde çalışan hemşirelerin işe bağlı gerginliklerini ve yaşam kalitelerini bazı değişkenler açısından incelemek amacıyla yapılan çalışmanın bulguları ilgili literatürle tartışılmıştır.

Çalışmada hemşirelerin işe bağlı gerginlik ölçeği toplam puanlarının orta düzeyde olduğu belirlenmiştir (Tablo 2). Hemşirelerin işe bağlı gerginlikleri, üzerine yapılan çalışmalar incelendiğinde; işe bağlı gerginlik puanlarının orta değerde olduğu belirlenmiştir.^(6,7,16-18) Bu doğrultuda; çalışma bulguları literatürle paralellik göstermektedir. Yoğun bakım üniteleri gibi alanlarda; yoğun çalışma saatleri, personel yetersizliği, iş yükü fazlalığının hemşirelerin işe bağlı gerginliklerinde önemli etkenler olduğu düşünülmektedir. Bu kapsamda yoğun bakımda çalışan hemşirelerin işe bağlı gerginliklerinin azımsanmayacak ölçüde olduğunu göstererek

buna yönelik tedbirlerin alınması gerekliliğini vurgulayan bu çalışmanın literatüre önemli ışık tutacağı düşünülmektedir.

Araştırmada hemşirelerin yaşam kalitesi ölçeği toplam puanlarının orta düzeyde olduğu bulunmuştur (Tablo 2). Jakimowicz ve arkadaşlarının⁽¹⁹⁾ yoğun bakım hemşireleri ile yaptığı çalışmada ve Copeland ve ark.⁽²⁰⁾ acil servis çalışanları ile yaptığı çalışmalarda yaşam kalitesi puanlarının orta düzeyde olduğu belirlenmiştir. Hemşirelerin yaşam kaliteleri incelenen diğer çalışmalarda da yaşam kalitesi puanlarının orta düzeyde olduğu saptanmıştır.^(14,15,21) Bu doğrultuda çalışma bulguları literatürle paralellik göstermektedir. Hemşirelerin yaşam kalitelerinin ortalamasının üzerinde olmamasında, işe bağlı gerginliğin etkili olduğu düşünülmektedir. Bu doğrultuda hemşirelerin yaşam kalitelerinin artırılmasına yönelik çalışmaların yapılmasında bu çalışmanın önemli bir kaynak olacağı düşünülmektedir.

Araştırmada hemşirelerin işe bağlı gerginlikleri ile mesleki tatmin puanları arasındaki ilişki pozitif yönde anlamlı bulunmuştur (Tablo 3). İşinden tatmin olan hemşirelerin iş doyumlarının yüksek, işinden tatmin olmayan hemşirelerin de iş doyumlarının düşük olması beklenen bir sonuçtur.⁽²¹⁾ Kendi içinde başlı başına zorluğu barındıran yoğun bakım ünitelerinin işe bağlı gerginliğinin yüksek olması kaçınılmaz bir gerçek olsada hemşirelerin empati kurmaları, hemşireliğin her boyutunu öğrenebilme fırsatı, hasta bakımını gerek bedensel gerek manevi boyutuyla yapma ve bunlara bağlı olarak iş doyumlarının yüksek olması mesleki tatminin yüksek olmasını destekler niteliktedir.

Araştırmada işe bağlı gerginlik ve tükenmişlik arasındaki ilişki pozitif yönde anlamlı bulunmuştur (Tablo 3). Yapılan çalışmalar da hemşirelerde işe bağlı gerginliğin kişilerin tükenmişlik düzeylerine ait puanların istatistiksel açıdan anlamlı olduğu belirlenmiştir.^(6,19,22) Bu bağlamda çalışma sonuçları literatürle paralel olup, işe bağlı gerginlik arttıkça tükenmişliğin arttığı söylenebilir. Yoğun bakım ünitelerinde ölüme sürekli şahit olmanın, fiziksel yorgunluğun, nöbetlerden kaynaklı düzensiz uykunun ve çalışan sayısının az olduğu düşünüldüğünde tükenmişliğin olmaması kaçınılmazdır.

Çalışmada işe bağlı gerginlik ve merhamet yorgunluğu arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Tablo 3). Yapılan çalışmalar hemşirelerin/ yoğun bakımda çalışan hemşirelerin orta ve yüksek düzeyde merhamet yorgunluğu düzeyi puanlarına sahip olduğunu belirtmişlerdir.⁽²³⁻²⁶⁾ Çalışma sonuçları incelenen literatürle paralellik göstermektedir. İşe bağlı gerginliğin yoğun iş koşulları, verilen yoğun hizmeti ve ağır- travmatik hasta profillerini içermesi sebebiyle merhamet yorgunluğunun olması beklenen bir durumdur.

Araştırmada hemşirelerin çalıştığı birimlere göre işe bağlı gerginlik düzeyleri arasındaki ilişki arasında anlamlı fark bulunmuştur. Yenidoğan yoğun bakım (YYB), çocuk yoğun bakım

(ÇYB), koroner yoğun bakım (KYB), covid yoğun bakım (CYB) ve kalp damar cerrahisi yoğun bakım (KDCYB) ünitelerinde çalışan hemşirelerin; diğer yoğun bakım ünitelerinde çalışanlara göre işe bağlı gerginlik düzeyleri arasındaki ilişki anlamlı bulunmuştur (Tablo 4). YYB ciddi hastalığa sahip bebeklerin, sürekli hemşirelik bakımının, karmaşık işlemlerin, solunum desteği ve diğer yoğun müdahalelerin olduğu bir alan olması itibariyle zorluğu ve işe bağlı gerginliği arttıran faktörlerdir.⁽²¹⁾ Yapılan bir araştırma, hemşirelerin çalıştıkları birimlerinin iş stresini etkilediği sonucuna vararak çalışma sonuçlarını destekler niteliktedir.⁽²⁷⁾ ÇYB da YYB gibi yaş grubu itibariyle işe bağlı gerginliğin yüksek olması sonucunu beklediğimiz ünitelerdendir. Tüm yoğun bakımlar hayati öneme sahip olup önemli derecede dikkat, hassasiyet ve yoğun takip gerektirir. Bu sebeplerin işe bağlı gerginliği ve stresi arttırdığı düşünülmektedir.

Araştırmada hemşirelerin çalıştığı birimlere göre mesleki tatmin boyutları anlamlı bulunmuştur. Araştırmada CYB ve KYB ünitesinde çalışan hemşirelerin mesleki tatmini puanı diğer yoğun bakım ünitelerindekilere göre daha yüksek bulunmuştur (Tablo 4). Yapılan çalışmalarda hemşirelerin çalıştıkları birimin iş doyumları mesleki tatminlerini pozitif yönde etkilediği belirtilmiştir.^(21,28,29) Çalışma sonuçları bu kapsamda literatürle paralellik göstermektedir. Çalıştıkları birimden doyum alan hemşirelerin mesleki tatminlerini arttırdığı düşünülmektedir.

Araştırmada hemşirelerin çalıştığı birimlere göre merhamet yorgunluğu anlamlı bulunmuştur. Araştırmada CYB ve KDCYB ünitesinde çalışan hemşirelerin merhamet yorgunluğu boyutu puanı ve tükenmişlik boyutu puanı diğer yoğun bakım ünitelerine göre daha yüksek bulunmuştur (Tablo 4). Başkale ve arkadaşlarının⁽²¹⁾ yaptığı çalışmada çalışılan birimin merhamet yorgunluğunu ve tükenmişliği etkilediği sonucu çıkmıştır. Bu doğrultuda çalışma sonuçları literatürle paralellik göstermektedir. Hemşirelerin çalıştığı birimler, merhamet duygularını ve tükenmişliklerini olumsuz yönde etkiler. Yoğun bakımlarda çoğu kez ölümle karşılaşmak, bazı hastalıkların tedavisiz olduğuna şahit olmak gibi olumsuz deneyimler ve mesleğin getirdiği zorluklar sebebiyle hemşireler tükenmişlik ve merhamet yorgunluğu hissedebilir.

Araştırmada hemşirelerin çalıştığı birimlere göre tükenmişlik boyutu anlamlı bulunmuştur. Araştırmada CYB, KDCYB ve GCYB ünitesinde çalışan hemşirelerin yaşam kalitesi puanı diğer yoğun bakım ünitelerindekilere göre daha yüksek bulunmuştur (Tablo 4). Başkale ve arkadaşlarının⁽²¹⁾ yaptığı çalışmada çalışılan birimin tükenmişliği etkilediğini ve cerrahi hemşirelerinin tükenmişliklerinin yüksek olduğu sonucuna varmıştır. Çalışma sonuçları literatürle paralellik göstermektedir.

Araştırmada hemşirelerin çalıştığı birimlere göre yaşam kalitesi anlamlı bulunmuştur (Tablo 4). CYB, KDCYB ve GCYB ünitesinde çalışan hemşirelerin yaşam kalitesi puanı diğer yoğun bakım ünitelerindekilere göre daha yüksek bulunmuştur (Tablo 4). Hooper ve ark.⁽²⁵⁾ ile Köse⁽¹⁴⁾ yaşam kalitesi ile çalışılan birim arasında anlamlı bir fark bulamamıştır. Ergen ve Kızılırmak çalışmalarında çalışılan birimin yaşam kalitesini etkilediği görülmüştür. Çalışma sonuçları Ergen ve arkadaşları⁽³¹⁾ ve Kızılırmak⁽³²⁾ çalışmasıyla paralellik göstermektedir.

Araştırmada hemşirelerin çalıştığı serviste işbirliği yapma durumlarına göre, işe bağlı gerginlikleri anlamlı bulunmuştur. Araştırmada hemşirelerin çalıştığı yoğun bakım servislerinde işbirliği olmadığını belirten hemşirelerin çalıştığı yoğun bakım servislerinde her konuda işbirliği olduğunu ve sadece çalışma alanıyla ilgili iş birliği olduğunu belirten hemşirelere göre işe bağlı gerginlik toplam puanları daha yüksektir (Tablo 4). Sağlık çalışanlarının meslektaşları ve diğer meslek grupları arasında işbirliğinin olması ve ekip çalışması hekim ve hemşirelerin kaliteli hasta bakımı ve hasta güvenliğini desteklemek için önem taşımaktadır.^(33,34) Almost ve Laschinger⁽²⁹⁾ yaptıkları çalışmada ekipte bulunan hekimlerle yüksek düzeyde iş birliği, yönetici hemşireler ile orta düzeyde iş birliği olanların işe bağlı gerginlikleri düşük düzeyde saptanmıştır. Gevers ve arkadaşları⁽³⁰⁾ çalışmasında işe bağlı gerginliğin yüksek olmasının bireyin ekip çalışmasında davranışının bozulmasında etkili olduğunu belirttiği görülmüştür. Çalışmamız incelenen literatürle paralellik göstermektedir. Hemşirelerin ve sağlık çalışanlarının iş birliği içinde olması kurumda güvenli hissetmeyi ve kaliteli hemşirelik bakımı sunmalarına kolaylıklar sağlar. Bu bağlamda ekip ruhunun hissedilmesi işe bağlı gerginliği azaltmada çok önemli bir etken olduğu düşünülmektedir.

Araştırmada yoğun bakımda çalışmayı isteyen hemşirelerin istemeyenlere göre mesleki tatmin ortalamalarının daha yüksek olduğu görülmektedir (Tablo 4). Kazaz çalışmasında yenidoğan yoğun bakımda kendi isteğiyle çalışanların, mesleki tatmin oranının ortalamasının üzerinde olduğunu saptamıştır.⁽³⁵⁾ Çalışmamız literatürle paralellik göstermektedir. Birimi isteyerek seçenlerin mesleki tatminlerinin yüksek olması, isteyerek seçilen işin sevecek ve isteyerek yapıldığını ayrıca yapılan işten mutlu duyularak mesleki tatmini arttırdığını göstermektedir.

Sonuç ve Öneriler

Çalışma, yoğun bakım ünitelerinde çalışan hemşirelerin orta düzeyde işe bağlı gerginlik yaşadıklarını ve yaşam kalitesinin orta düzeyde olduğunu, hemşirelerin işe bağlı gerginlikleri ile yaşam kaliteleri arasında anlamlı ilişki olduğunu vurgulamaktadır. Ayrıca hemeşilerin

cinsiyet, medeni durum gibi sosyodemografik faktörlerinin işe bağlı gerginlik ve yaşam kalitesi üzerinde anlamlı bir etkisi olmadığını göstermiştir

Bu doğrultuda; hemşirelerin işe bağlı gerginliklerine sebep olan ve yaşam kalitelerini olumsuz yönde etkileyen faktörlerin saptanmasına yönelik çalışmaların farklı örneklem gruplarında yapılması önerilmektedir. Böylelikle, hemşirelerin karşılaştığı zorlukları anlamaya yönelik kapsamlı bir yaklaşımla, onların yaşam kalitelerini artırmayı hedefleyen somut adımlar atılmasında önemli kaynak veriler oluşacaktır. Hemşirelerin hem kişisel hem de profesyonel yaşamlarında daha iyi bir ortam oluşturulması amacıyla bu stratejilerin uygulanmasının büyük önemi olduğu düşünülmektedir.

Araştırmanın Sınırlılıkları/Limitation

Bu araştırma bir hastanenin yoğun bakım ünitelerinde yapılması araştırmanın sınırlılıklarındandır. Araştırmanın 128 hemşire ile yapılması sebebiyle sonuçları genellenemez.

Çıkar Çatışması Beyanı

Yazarlar tarafından herhangi bir çıkar çatışması beyan edilmemiştir.

Kurumsal ve Finansal Destek Beyanı

Araştırmada herhangi bir finansal destek alınmamıştır.

Yazar Katkıları

Araştırma tasarımı: NK, SY; Veri Toplama: NK, SY; Verilerin analizi: NK, SY; Veri yorumlama: NK, SY; Literatür taraması: NK, SY; Tabloların oluşturulması: NK, SY; Makaleyi Yazma: NK, SY; Makalenin sonuçlandırılması: NK, SY; Başvuru öncesi son kontrol: NK, SY.

Teşekkür

Araştırmacılar, araştırmanın yapıldığı kuruma ve katılımcılara teşekkür eder

Kaynaklar

- 1- Karadağ G, Uçan Ö. Hemşirelik eğitimi ve kalite. Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi. 2006;1(3):42-51.
- 2- Bölüktaş RP, Zülfünaz Ö, Yıldırım D. Uluslararası hemşirelik and'ının mesleki değerler açısından incelenmesi. İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi. 2018;6(13):83-98.
- 3- Babacan B. Yoğun bakım hemşirelerinin iş yaşam dengesinin incelenmesi [Yüksek Lisans Tezi]. İzmir: Ege Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü; 2020.
- 4- Özçetin YSU, Hiçdurmaz D. İhmal edilen bir gerçek: duyuşsal problemlerin yoğun bakım hastalarına etkileri. Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi. 2015;2(2):75-81.
- 5- Erdoğan EG, Örsal Ö. Türk Hemşirelerinde kas-iskelet sistemi rahatsızlıkları: sistematik derleme. Türkiye Klinikleri Journal of Nursing Sciences. 2019;11(3).
- 6- Adıgüzel O. İşle ilgili stres, rol çatışması ve rol belirsizliğinin beklenen personel devri üzerine etkisi: hemşireler üzerinde bir uygulama. Uluslararası Alanya İşletme Fakültesi Dergisi. 2012;4(3):163-9.
- 7- Özaltın G, Nehir S. Ankara ilindeki hastanelerin yoğun bakım ünitelerinde çalışan hemşirelerin iş ortamındaki stres etkenleri ve kullandıkları başetme yöntemlerinin belirlenmesi. Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi. 2007;10(3):60-8.
- 8- Perihan E. Hastanelerde rol yüklenmesi rol belirsizliği ve rol çatışması. Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi.2022 11(2):533-42.
- 9- Yılmaz E, Vermişli S. Yoğun bakımda çalışan hemşirelerin ölüme ve ölmekte olan bireye bakım vermeye ilişkin tutumları. Celal Bayar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi. 2015;2(2):41-6.
- 10- Arslantaş D, Metintaş S, Ünsal A, Kalyoncu C. Eskişehir Mahmudiye ilçesi yaşlılarında yaşam kalitesi. Osmangazi Tıp Dergisi. 2006;28(2):81-9.
- 11- Bozkurt N. Kaliteli yaşamın felsefesi. 2003.
- 12- Tamer E, Öztürk H. Hemşirelerin iş yaşam kalitesi ve etkileyen faktörlerin belirlenmesi. Ege Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi. 2018;37(2):107-19.
- 13- Brooks BA, Anderson MA. Defining quality of nursing work life. Nursing Economics. 2005;23(6):319-26.
- 14- Köse E. Hemşirelerde yaşam kalitesi ve işe yabancılaşma düzeyi [Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü; 2019.
- 15- Ergün E. Acil serviste görev yapan sağlık çalışanlarının yaşam kalitelerinin merhamet duygusuna etkisinin belirlenmesi. [Yüksek Lisans Tezi] İstanbul: İstanbul Okan Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü; 2019.
- 16- Karamanoğlu AY, Özer FG, Tuğcu A. Denizli ilindeki hastanelerin cerrahi kliniklerinde çalışan hemşirelerin mesleki profesyonelliklerinin değerlendirilmesi. Fırat Tıp Dergisi. 2009;14(1):12-7.
- 17- Birol L. Hemşirelik Süreci: Hemşirelik Bakımında Sistemik Bir Yaklaşım: Etki Baskı Yayıncılık; 2014.
- 18- Aşti TA, Karadağ A. Hemşirelik İlkeleri, Hemşirelik Bilimi ve Sanatı. İstanbul: Akademi Basım ve Yayıncılık.; 2014.
- 19- Jakimowicz S, Perry L, Lewis J. Compassion satisfaction and fatigue: A cross-sectional survey of Australian intensive care nurses. Australian Critical Care. 2018;31(6):396-405.
- 20- Copeland D, Henry M. The relationship between workplace violence, perceptions of safety, and professional quality of life among emergency department staff members in a level 1 trauma centre. International emergency nursing. 2018;39:26-32.
- 21- Başkale H, Günüşen NP, Serçekuş P. Bir devlet hastanesinde görev yapan hemşirelerin çalışan yaşam kalitesi düzeylerinin ve etkileyen faktörlerin incelenmesi. Pamukkale Tıp Dergisi. 2016(2):125-33.

- 22- Göçen Ö, Yılmaz A, Aslanhan H, Celepkolu T, Tuncay S, Dirican E. Hekimlerin, Defansif Tıp Uygulamaları Hakkındaki Bilgi ve Tutumları, İşe Bağlı Gerginlik ve Tükenmişlik Düzeyleri. *Turkish Journal of Family Medicine and Primary Care*. 2018;12(2):77-87.
- 23- Durmuş S, Günay O. Hemşirelerde iş doyumunu ve anksiyete düzeyini etkileyen faktörler. *Erciyes Tıp Dergisi*. 2007;29(2):139-46.
- 24- Nur D. Kamu hastanelerinde çalışan sağlık personelinde iş doyumunu ve stres ilişkisi. *Klinik Psikiyatri*. 2011;14(4):230-40.
- 25- Hooper C, Craig J, Janvrin DR, Wetsel MA, Reimels E. Compassion satisfaction, burnout, and compassion fatigue among emergency nurses compared with nurses in other selected inpatient specialties. *Journal of emergency nursing*. 2010;36(5):420-7.
- 26- Cetrano G, Tedeschi F, Rabbi L, Gosetti G, Lora A, Lamonaca D, et al. How are compassion fatigue, burnout, and compassion satisfaction affected by quality of working life? Findings from a survey of mental health staff in Italy. *BMC health services research*. 2017;17(1):1-11.
- 27- Camci G, Kavuran E. Hemşirelerin iş stresi ve tükenmişlik düzeyleri ile meslek ve yaşam doyumunu düzeyleri arasındaki ilişkinin belirlenmesi. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*. 2021;24(2):274-83.
- 28- Gilin Oore D, Leblanc D, Day A, Leiter MP, Spence Laschinger HK, Price SL, et al. When respect deteriorates: incivility as a moderator of the stressor–strain relationship among hospital workers. *Journal of Nursing Management*. 2010;18(8):878-88.
- 29- Almost J, Spence Laschinger HK. Workplace empowerment, collaborative work relationships, and job strain in nurse practitioners. *Journal of the American Academy of Nurse Practitioners*. 2002;14(9):408-20.
- 30- Gevers J, Van Erven P, De Jonge J, Maas M, De Jong J. Effect of acute and chronic job demands on effective individual teamwork behaviour in medical emergencies. *Journal of Advanced Nursing*. 2010;66(7):1573-83.
- 31- Ergen A, Tanrıverdi O, Kumbasar A, Arslan E, Atmaca D. Sağlık Personelinin Yaşam Kalitesi Üzerine Kesitsel Bir Çalışma. *Medical Bulletin of Haseki/Haseki Tıp Bulteni*. 2011;49(1).
- 32- Kızılırmak M, Demir S. Hastanede çalışan hemşirelerde depresyon ve yaşam kalitesinin incelenmesi. *TAF Preventive Medicine Bulletin*. 2016;15(2).
- 33- Karahan E, Celik S, Sugecti S. Investigation of Workload Perception, Patient Safety Attitude and Affecting Factors of Nurses Working in Surgical Clinics/Cerrahi Kliniklerde Çalışan Hemşirelerin İş Yuku Algısı, Hasta Güvenliği Tutumu ve Etkileyen Faktörlerin İncelenmesi. *Journal of Education and Research in Nursing*. 2021;18(1):1-10.
- 34- Avcı GG, Öztürk G, Azaklı N, Çekinmez ST. Özel Bir Grup Hastanesinde Çalışan Hemşirelerin İşe Bağlı Gerginlik Düzeylerinin ve Stresle Başa Çıkma Tarzlarının Belirlenmesi. *İzmir Katip Çelebi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*. 2018;3(1):1-7.
- 35- Kazaz R, Arıkan D. Yenidoğan yoğun bakım ünitesinde çalışan hemşirelerin iş ve yaşam doyumunu ile tükenmişlik düzeyi arasındaki ilişki [Yüksek Lisans Tezi]. *Erzurum: Atatürk Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü ; 2019.*